

14 JUNI 2024

Rainer Zitelmann: Bygger kapitalismen historiskt på kolonialism?

(<https://www.svensktidskrift.se/rainer-zitelmann-bygger-kapitalismen-historiskt-pa-kolonialism/>)

Kolonialismen har blivit ett hett ämne de senaste åren. Hatet mot Israel på universitet i USA och Europa är ideologiskt baserat på "postkolonial" teori, som har blivit något av en politisk religion, särskilt bland "woke" antikapitalister.

Men i vilken utsträckning är tesen att kapitalismen bygger på kolonialism egentligen sann? Den tysk-brittiske ekonomen Kristian Niemiets från det ansedda brittiska Institute of Economic Affairs har undersökt detta i en föredömligt kort (70 sidor) och faktsäckad studie: "[Imperial Measurement: A Cost-Benefit Analysis of Western](#)

Colonialism (<https://iea.org.uk/publications/imperial-measurement-a-cost-benefit-analysis-of-western-colonialism/>) ”

Denna insiktsfulla lilla bok borde vara obligatorisk läsning för alla ”postkoloniala” studenter, även om de förmodligen föredrar att läsa böcker som bättre stämmer överens med deras redan existerande övertygelser, och de fakta som presenteras här kan mycket väl få dem att känna sig osäkra. I sin bok gör Niemietz en ekonomisk analys som jämför kolonialismens kostnader och fördelar för olika länder, däribland Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Belgien. Även om exakta historiska data är svåra att fastställa, tyder alla seriösa uppskattningar på att kolonialismen var mer av en ekonomisk börda än en fördel för länder som Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Historiskt sett var detta också den slutsats som drogs av så olika vetenskapsmän och politiker som Adam Smith och Otto von Bismarck.

Så, trots bristen på betydande ekonomiska fördelar – kanske till och med förluster – varför fortsatte länderna att bedriva en kolonial politik? Nationell prestige och inflytande från förmögna individer som såg kolonialismen som en källa till ekonomisk vinning var nyckelfaktorer. När det gäller Storbritannien visar Niemietz forskning att landet främst handlade med andra västländer under kolonialtiden, snarare än med kolonierna. Även om det är svårt att definitivt avgöra om kolonialismen resulterade i ekonomiska förluster för Storbritannien eller om landet gjorde en blygsam vinst totalt sett, kan det med säkerhet sägas att eventuella vinster måste ha varit mycket blygsamma. Därför kan tesen att Storbritanniens rikedom i första hand härrörde från vinster som genererades av dess kolonier inte beläggas.

Mer exakta data finns tillgängliga för Tyskland, som blev en kolonialmakt först i ett mycket sent skede. I Tysklands fall är det helt klart att majoriteten av kolonierna var förlustbringande. Endast Belgien sticker ut som ett undantag, med sitt styre över Kongo som resulterar i betydande vinster. Denna framgång kan dock tillskrivas en unik uppsättning omständigheter: i Belgien förvaltades kolonin i Kongo som ett privat företag av kung Leopold II.

Påståendet att kapitalismens grundvalar historiskt sett byggde på kolonialismen motbevisas av det faktum att de ledande kolonialmakterna har haft en långsammare ekonomisk tillväxt än bland

annat Sverige, Danmark och Österrike, som bara hade mindre koloniala besittningar. Det som till en början var de ledande nationerna, Storbritannien, Nederländerna och Frankrike, hamnade faktiskt på efterkälken relativt sett under andra halvan av 1800-talet. Portugal och Spanien, de första imperialistiska makterna med kolonier från Mexiko till Macao, var de fattigaste i Västeuropa vid den tid då kapitalismen växte fram.

Jag skulle vilja tillägga: Nordamerika eller USA var, för att använda de antikapitalistiska kritikernas språk, inte "förövare", de var själva från början bland kolonialismens offer. Dess egna koloniala aktiviteter spelade en helt underordnad roll i USA och för dess ekonomiska utveckling. Och även om det idag talas mycket om Tysklands koloniala förflutna, talar det faktum att Tysklands koloniala satsningar sedan 1880-talet var av mindre ekonomisk betydelse emot påståendet om att kapitalismen byggde på kolonialism.

Niemiets drar också slutsatsen att kolonialismen hindrade utvecklingen i många länder och att vissa än idag fortfarande brottas med konsekvenserna. Jag skulle vilja tillägga att länder ofta skadar sig själva ännu mer genom att ensidigt skylla sina problem på händelser i ett avlägset förflutet, såsom kolonialism och slaveri, i stället för att erkänna det faktum att de är ekonomiskt ofria.

Jag vill också nämna historien om två tidigare kolonier, en brittisk och en fransk, som jag har studerat på djupet: Uganda blev ett brittiskt protektorat 1894, kolonialstyret varade i nästan sju decennier och landet blev självständigt 1962. År 1965, bara tre år efter att landet blivit självständigt, beskrevs Uganda av landets president Yoweri Museveni som "mer välmående än Sydkorea". I dag är Sydkoreas bruttonationalprodukt per capita 33 gånger högre än Ugandas.

Det faktum att Uganda hade det så mycket bättre ställt än Sydkorea så snart efter att landet blivit självständigt betyder att "det inte var de afrikanska regeringarna som gjorde dessa länder välmående jämfört med deras sydasiatiska motsvarigheter. Det var de brittiska kolonialregeringarna som gjorde det, säger Afrikaexperten Godfrey Mwakikagile från Tanzania. Men som i många afrikanska länder skyller det politiska ledarskapet i Uganda alla problem i det förflutna på kolonialismen. Och i sin analys *A History of Modern Uganda* skriver

Richard J. Reid: "Museveni skulle säkert göra det till en hobby att skylla alla Ugandas samtida problem på det brittiska styret."

Vietnam står som ett övertygande [motexempel \(https://nations-escape-poverty.com/\)](https://nations-escape-poverty.com/) . Från 1858 till 1954 var landet under franskt kolonialstyre och var under 1900-talet i krig med bland annat Frankrike, Japan, Kina, USA. Vietnam, världens fattigaste land 1990, kunde ha skylt sin situation på kolonialismen och utländska makter. Till skillnad från många afrikanska länder har dock Vietnam aldrig gjort så. Det vietnamesiska folket erkände helt korrekt att deras problem berodde på bristande ekonomisk frihet och lanserade ett program för marknadsekonomiska reformer elva år efter krigsslutet. Idag upprätthåller Vietnam vänskapliga relationer med USA, lockar investerare från hela världen och har avsevärt minskat sin fattighetsnivå från 80 procent till mindre än fem procent. Detta var bara möjligt eftersom vietnameserna inte letade efter rötterna till sina problem i kolonialismen och andra länder, utan i sig själva.

Rainer Zitelmann är författare till [Myter om kapitalism](https://forlag.svensktidskrift.se/myter-om-kapitalism/)

(<https://forlag.svensktidskrift.se/myter-om-kapitalism/>)

([https://facebook.com/sharer/sharer.php?](https://facebook.com/sharer/sharer.php?u=https%3A%2F%2Fwww.svensktidskrift.se%2Fainer-zitelmann-avundsjukan-som-politisk-kraft%2F)

u=https%3A%2F%2Fwww.svensktidskrift.se%2Fainer-zitelmann-avundsjukan-som-politisk-kraft%2F)

◀◀ Benny Carlson: Det kluvna 1920-talet

Edward Hamilton: Netanyahu har haft rätt många gånger – >>>
men har han rätt nu?